

POL VAN NUEN

DE NAASTE
3^E UITGAVE MAAL

P. VAN NIJEN

DE NAASTE MAAL

NATIONALE ONTWAPENING OF VOLKS-
VERDELGING

HET GIFGASSENRAPPORT
DE IDEEËN VAN PROF. DR. VAN EMBDEN
EN DE BELGISCHE TOESTANDEN

ANTWERPEN (BORGERHOUT)

UITGEVERIJ «REGENBOOG», VAN DAELSTRAAT 51

1931

BIJ DE DERDE VERMEERDERDE UITGAVE.

VOORWOORD.

Onze brochure wil niet zijn de vrucht van eigen denken of eigen studie,

Zij is enkel de samenvatting en de toepassing op de Belgische toestanden van de ideeën, die Prof. Dr. Van Embden, Lid der Hollandsche Eerste Kamer neerlei in zijn beide brochures: «Nationale Ontwapening of Volksverdelging» en «De Tekst van het Gifgassentrapport van den Volkenbond.»

Bij de samenstelling onzer brochure hebben we ook rekening gehouden met de argumenten, die de Hollandsche militaristen tegen de stelling van Prof. Dr. Van Embden meenden te kunnen aanvoeren.

Onze eenige wensch is, de meening van den Nederlandschen antimilitarist bij ons Vlaamsch publiek toe te lichten, en hierdoor bij te dragen tot de vorming van een stevigen ondergrond voor de anti-oorlogsbeweging, die in Vlaanderen zeer krachtig opleeft, maar die volstrekt breeder en grootscher worden moet, hoewel de dagelijksche campagne tegen het steeds meer opdringerig wordende militarisme, niet mag verwaarloosd worden.

P. VAN NIJEN.

De oude Staatsminister Woeste, zei in een der eerste Kamerzittingen na den oorlog, dat deze maar een paranthesis was geweest, en liet dus blijken, dat de onzijdigheidspolitiek moest worden voortgezet, onzijdigheidspolitiek, die in de verdragen van 1839 was neergelegd en wier schending door Duitschland, niet hun opheffing mocht beteekenen. Naar zijn meening had België geen oorlogsleger, wel een aantal soldaten, om de binnenlandsche orde te handhaven, en — zoo mogelijk — de grenzen te vrijwaren.

Trouw aan die opvatting, haalde hij in 1914, bij de Duitschers, die Brussel hadden bezet, een vrijgeleide om de Belgische regeering te Antwerpen op te zoeken, en haar te doen opmerken, dat de taak van ons leger ten einde was, en de anderen nu maar de zaken moesten afhaspelen.

Ons leger, — of zijn leiding — dacht daar zoo niet over! Woeste's daad lokte al een gelispel over «verraad» uit. Hoe kon 't ook anders? De roes was ingetreden en ze zou duren tot 1918... en nog later!

Bracht evenwel de oorlog ontreddeering in de sociale en economische bedrijvigheid van ons land, meer nog schijnt hij de politieke beginselen te hebben beroerd. Het heldhaftige België voelde zich mogendheid, trad op als mogendheid en door zijn eenzijdig, GEHEIM militair akkoord met Frankrijk, verliet het de bevoordeeligde positie van onzijdig land.

Alleen inzake bewapening stelt België zich als mogendheid aan, alleen als militaire staat neemt dat kleine land zijn plaats in tusschen de andere militaire staten, die het omringen. De oorlog heeft de militaire kaste tot een hoogere rangorde opgevoerd, wat voor West-Europa, wat voor Engeland en Nederland een gevaar daartelt. Het is onvermijdelijk, dat positieve gegevens ontbreken. Die bestaan, maar worden verdonkermaand in de bladen, die met en in de ministeries leven. De Vlaamsche pers is nog altijd de kinderschoenen niet ontgroeid. In politiek opzicht mist ze zelfs alle gezag, door 't feit alleen, dat het de Fransche is, die aan regeeringsbronnen put en dus in het buitenland een gevestigd prestige heeft.

Af en toe wordt een hoekje van het gordijn, dat elke diplomatie dekt, opgelicht en op de vraag van den Vlaamsch-nationalistischen volksvertegenwoordiger Heer Van Severen, betreffend het geheim militair verbond met Frankrijk, wist de bevoegde minister alleen te antwoorden, dat het *defensieve* verbond, behoorlijk geregistreerd was bij den Volkenbond, doch dat de praktische uitvoering het werk moest blijven van de Belgische en Fransche generale staven!

Van dan af dateert de periode van samengaan met Frankrijk op

internationale conferenties. Af en toe trad België nog eens op als bemiddelaar tusschen Frankrijk en Engeland, maar steeds was de Belgische houding te voorspellen. Van toen af begint de neerzetting van militaire instellingen in West-Vlaanderen. Wij kunnen niet zeggen of *dit de praktische uitvoeringen* zijn door de Belgische en Fransche militaire staven, van het defensief akkoord, behoorlijk bij den Volkenbond geregistreerd, omdat we zoomin als alle Belgen, op een tiental na, niet tot den generalen staf behooren. Zonder diepere beteekenis blijft ook niet het feit, dat we eens een oud oorlogschip van Frankrijk cadeau kregen. Die ijzerhoop, gevoegd bij enkele booten uit de Duitsche vloot, vormde — lach niet, lezer: De Belgische Zeemacht! Menig landgenoot, die dacht aan de rustige visschers, ginds op de 67 Km. lange kust, en die de draagkracht der moderne scheepskanonnen kende, heeft het toen uitgeproest, maar een kommissie heeft uitgemaakt, dat we zoo'n vloot bepaald noodig hadden.

De tijd bracht wijsheid. De «vloot» behoort tot het verleden, het zeesoldatenkorps bijna ook!

De diensttijd, ondanks een drukke aktie onder de bevolking, ondanks het feit dat de 6 maanden prijkten op menig partijprogramma, werd op 12, tijdens de Roerbezetting op 14 maand gebracht. Dat laatste avontuur werd weer door Franschen en Belgen alleen aangegaan. Zijn dat reeds de praktische uitvoeringen, die het werk moesten blijven van de beide generale staven?

In de laatste jaren had een zekere diensttijdverkorting plaats. Sommige soldaten hoeven maar 8 maanden onder de wapens te zijn. Wie langer gehouden wordt, krijgt een vergoeding van 400 Fr. per maand. Die maatregel is blijkbaar een stap naar het vrijwilligersleger. Men kan er ook in zien, een streven naar het vestigen van een kader beroepsmilitairen, want vlak na het aanvaarden van de wet op den 8 maandendienst zette het Ministerie van Landsverdediging een geweldige aktie voor vrijwillige dienstneming in. Alhoewel de minister onlangs een parlementaire vraag omtrent het sukses dier onderneming ontweek, mogen we gelooven, dat, — vooral ten gevolge van de huidige krisis — velen zich engageerden. Het militarisme vestigt zich!

Wanneer men al die uiterlijke teekenen waarneemt en meer andere nog, dan krijgt de uitspraak van Prof. Dr. D. Van Embden, in de Nederlandsche Eerste Kamer, voor ons een pragnanter beteekenis dan voor zijne landgenooten. Hij zei op 23 April 1924: «Ik houd rekening met de mogelijkheid van een nieuwen oorlog «hier in het Westen. Ik acht zulk een oorlog niet zeer waarschijn-

«lijk. De vreeselijke worsteling van 1914-1918 heeft te diepe wonden geslagen, persoonlijke en materiele. De oorlogsmoeheid, de «oorlogsweerzin bij de groote volksmassa zijn groot. Zeker er is «wrok, onrust, wantrouwen. Maar er zijn niet meer die opgetaste «rijksdommen van veertig en meer vredesjaren, niet meer de overmoed van het militaristisch gedrilde Duitschland, niet meer de «waan, dat overwinning heerlijke glorie beteekent.

«Maar ik cijfer het gevaar van een nieuwe oorlogsontbranding «toch ook niet weg: er is nog brandstof genoeg, voornamelijk «gelegen in den nog slechts op één punt verminderden wedloop «in bewapening. Want het oorlogsgevaar is veel minder de oorzaak, «dan wel het gevolg van bewapening. Al beveiligende, richten de «volken zich ten gronde.»

Te dezer plaats voegen we toe, dat de huidige begrooting voor oorlog 1514 millicen bedraagt. Meer dan 1500 miljoen in een land van 7 miljoen inwoners, wat 200 fr. maakt per hoofd en dat voor oorlog *alleen*!

Er zal nu wel niemand meer meenen dat in den laatsten aller oorlogen het militarisme — het begrip, het wezen — uitgeroeid is.

Als de strijd opnieuw zou of zal ontbranden tusschen de reuzen, die op onze grenzen wonen, dan ligt België er weer tusschen, ontwapend wenschen de eenen, bewapend zeggen de anderen, in staat om stelling te kiezen, denken derden.

Zijn we gewapend, dan komen de anderen op ons grondgebied hun strijd uitvechten. Maar dit is ook al! We laten weer Prof. Dr. Van Embden aan het woord: «Beveiligt men zijn grondgebied «door zich te verdedigen? Maar juist door dat België zich verdedigd «heeft, heeft de strijd op zijn grondgebied gewoed! Wel is waar «slechts op een klein deel, 't langst en meest verwoestend op zijn «Zuid-Westelijken hoek. Maar waarom juist daar? Omdat België «gelukkig militair *zwak* genoeg geweest is en zijn bondgenooten «te laat ter hulp zijn gekomen om een snellen doormarsch van de «Duitschers mogelijk te maken.»

Waren we toen nog dapperder geweest dan de dappersten aller Gallen — lijk Cesar schreef — dan hadden we de Duitschers voor Luik kunnen tegenhouden of in een langzamen terugtocht heel ons land laten wegblazen. Dat is immers de beteekenis van doelmatige verdediging, daar gaan we naar toe met het begrip: weerstand! Op eigen macht moeten we niet rekenen om de mogendheden, die den volgenden oorlog ontketen zullen, «mores» te leeren. Ons eigen legertje, al blaast het zich op als een kikker, kan nooit een dam leggen voor den vloed, die Duitschland of Frankrijk over ons

zal laten stroomen. De Duitschers zijn op een paar maanden meester geworden van heel ons landoppervlak en drukten de Belgische troepen zoover weg als noodig was, om hun rechtervleugel naar Noord-Frankrijk te laten zwenken. Omdat Antwerpen geen kanon in hun rug mocht blijven, zijn ze 't spoedig komen innemen. We kregen een voorbeeld van wat een bolwerk van nationale verdediging vermag: het dwingt den vijand de stad te komen nemen. Wij kunnen den vijand dus niet buiten de grenzen houden en stellen hoogstens een macht te been, die den eersten stoot moet opvangen en betrouwen op de hulp van den bondgenoot. Komt die te vroeg, dan wordt de strijd op ons grondgebied beslecht; komt die te laat, dan stijgt ons aantal offers.

Zien we nu naar Griekenland en Luxemburg. Beide landen lieten begaan. In Luxemburg viel geen schot. Griekenland kende slechts enkele gevechten op zijn Noordergrenzen. Beide staten hebben op ons voor, dat ze geen milliarden schulden hebben, geen dooden en invalieden maakten. Maar nu krijgen we af te rekenen met dat woordje «*eer*» en vooral «*de militaire eer*» van een land. We vinden het volstrekt niet aangenaam door bloed, *mensenbloed* «*eer*» uit te drukken. We achten het niet gewenscht aan de zijde van een of andere mogendheid, als een kleine dwerg bij een reus, te deelen in de verwoestingen van een Titanenstrijd en op de schansen te staan aan den eenen of den anderen kant, omwille van de eer. Onze bondgenooten van 1914 zijn nooit op de gedachte gekomen, ons, na den heldhaftigen weerstand te Luik, de eerste dagen van den Yzer, onze jongens ongemoeid te laten. Die *eer* gevoelden ze niet. Ons leger werd als een divisie op het groote front. In ruil van al die bloedoffers werd er dan toch steeds over ons gesproken met: «*onzen kleinen dapperen bondgenoot*». Moeders, denkt aan uw kinderen! Wij moeten ons geen illusies maken over een leger, dat zoo sterk mogelijk zou moeten zijn om den vijand af te schrikken: het zou niets anders doen dan hem lokken, dwingen er eerst mee te komen afrekenen.

Wij moeten bouwen op zedelijke factoren, wij moeten steunen op staatkundige feiten en we moeten hopen op de vredesbetrachtingen onzer regeerders en die der andere landen.

Op morele factoren: In 1914 heeft Duitschland ondervonden wat het kostte onze onzijdigheid te hebben geschonden. Engeland vond daarin een voorwendsel om mee in den strijd te springen en Amerika trad eveneens in het krijt — zoogezegd voor het recht der kleine naties. *Iedere natie die op ons losgaat, krijgt automatisch al de anderen tot tegenstanders.* Zijn we gewapend, dan spelen we

in dat spel mee. Van Embden zegt «een roulettespel —, «er is ook, «in politieken zin een element van dobbelarij in het spel. Het is «dat we de bondgenoot worden van den tegenstander der partij, «die ons aanrandt. Wie zal dat zijn? Het toeval bepaalt onze «plaats. En indien de militaristischdenkenden gelijk zouden hebben, dat op morele elementen niet te rekenen valt, dan bepaalt «zelfs uitsluitend het toeval onze plaats. Denkt het u in, in concreto. Stel, in Duitschland krijgt de uiterst rechtsche of uiterst «linksche zijde de macht in handen. En dat land begint een revancheoorlog of een communistischen aanval. Geen twijfel of het zal «tegenover zich vinden: Frankrijk, Engeland en Amerika, alle «demokratische landen van de wereld. In dat oogenblik wordt onze «neutraliteit geschonden. Stel, door Engeland! Ingevolge onze «militaire voorbereidingen, stellen we ons daartegen te weer en «dus krachtens dit, in politiek opzicht zuiver automatisch stelsel, «zijn we dan de militaire bondgenoot van een Keizersch of Bolsjewistisch Duitschland.»

Dit voor Nederland. Mogen we de uitlatingen van onze ministers als Evangelie aanvaarden, dan zou het militair akkoord met Frankrijk, ons aan Fransche zijde plaatsen, *bij een niet uitgelokten aanval van Duitschland*. Positief zegt zoo'n uitlating niet veel! Wat zou er geschieden, indien Frankrijk een Duitschen aanval uitlokt? En Duitschland daarbij onze grenzen schendt? Dan gaan wij ons te weer stellen!

Alleen? Neen, met de Franschen!

En in de kritische ultimatumuren, wanneer de pers het woord heeft, de persbureaux en al de andere elementen, die de volksopinie beheerschen? Wat komt er van de bepaling van dien «niet uitgelokten aanval» terecht?

We kregen reeds een staaltje van wat de voorlichting vermag, tijdens de herrie rond de Utrechtsche dokumenten. Een groot en gezaghebbend Antwerpsch dagblad wist te melden, dat op deze stukken doordrukzegels waren aangebracht met een verouderd 25 centiemstuk en de spot werd gedreven met de Hollanders, die zich door zoo'n stempels hadden laten vangen!

Een paar dagen later heeft dat groote blad — bij ons weten — die nieuwsjes niet herhaald noch herroepen.

Ook als we gebonden liggen aan Frankrijk en dit ten rechte of ten onrechte aan Englands zijde staat, hebben we de «*eer*» weer den eersten stoot op te vangen van de Duitschers, die zoo spoedig op onze grenzen zullen zijn, als de Engelschen op onze kust. Maar als omgekeerd Frankrijk zich zou plaatsen aan Duitsch-

lands zij — wie schakelt in diplomatie één mogelijkheid uit? — dan marcheerden we misschien mee en heeft Engeland *«het recht»* ons te bestoken: of we marcheerden niet mee, dan moet Duitschland zoo lief zijn al zijn troepen en proviand langs Elzas om te leiden, in Frankrijk, wat heel bezwaarlijk zou zijn maar toch nog tien maal voordeliger dan België in de zaak te betrekken, en — zoo we een leger hebben — ons de *«eer»* te laten ons eenige dagen te verdedigen, maar tevens Engeland het *«recht»* te geven op onze kust te ontschepen. Wie ons als gewapend land te lijf gaat, ontkent al de anderen tegen zich, zet alle beginselen van recht tegen zich op en ontmoet op Vrdesconferenties en in den Volkerenbond misschien een onoverkomelijken weerstand. Daar echter behoeven we ons niet aan vast te klampen als een drenkeling aan een stroohalm. Zoohaast een aanrander er belang bij heeft ons te overrompelen, doet hij het toch. *«Kan»* een land als België zich verdedigen en zal het dat met de toekomstige oorlogvoering nog vermogen? Dat te onderzoeken en onder de aandacht te brengen van allen, die de volksmentaliteit vormen, is het doel van deze brochure.

* * *

Ieder herinnert zich nog onzen toestand in 1914: erbarmelijk. Doch sedert dien is de krijgsvordering zoo vooruitgegaan, is de militaire techniek zoo ontwikkeld, dat kleine landen als het onze, fataal achterblijven moeten.

Wat hebben wij aan vliegtuigen, aan tanks, aan artillerie en gassen, in vergelijking met Frankrijk en Engeland en met Amerika, dat in elk Europeesch konflikt een raadselachtige faktor blijft.

Laten we weer Dr. V. E. aan het woord: «Maar de vooruitgang in de vernietigingstechniek sinds 1914 en vooral sinds 1918, bevat nog een andere factor, dan de in hoofdzaak mechanische middelen. Ik bedoel de chemische strijdvoering. Deze geeft een geheel ander uitzicht aan het verdedigingsvraagstuk, dat vooral daardoor het inzicht van ons, niet slechts geworden is: wij *«kunnen»* ons niet meer verdedigen, alle uitgaven diesaangaande zijn nutteloos en verspild, maar sterker nog: wij *«mogen»* ons niet meer verdedigen. De verdediging in den chemischen oorlog zal worden een zinloos uitmoorden van strijders en burgers, beiden zonder beveiliging op te leveren. Dat is het nieuwe, en het is op dien grond, dat aan de regeering van Nederland den gebieden eisch moet worden gesteld, ten deze geheel van koers te veranderen en op te houden met een voorbereiding, die bij daadwer-

«kelijke aanwending, onze bevolking aan de verdelging zou prijsgeven. Ja, waarlijk het is meer geworden dan een geldvraag.»

Datzelfde zeggen we tot de Belgische regeering, die zich kenmerkt door een nog meer militariseerenden geest, die ook in vredestijd dooden eischt in haar kazernes, die militair aan Frankrijk gebonden is. Kan de Belgische regeering beschikken over gifgassen, over gasmaskers, scheikundige stoffen, die in den volgende oorlog zullen aangewend worden? Kan de Belgische regeering de evolutie volgen, die de chemische oorlogvoering aflegt? Kent ze het Amerikaansch gasstation te Edgewood? Weet de Belgische regeering wat de toekomst weglegt?

«Heeft ze een flauw besef, welke matelooze verschrikkingen de «moderne oorlog, ook de zeer rechtvaardige verdedigingsoorlog, over ons volk brengen zou? Dan is het hoog tijd, dat de voorlichting beproefd worde. Bekeert u een dag voor uw dood. Ontwapent u een jaar voor den volgende oorlog, *hoeveel tijd voor «kalm overleg is ons nog gegend.* — V. E.

We laten aan het woord, Fries, hoofd van het departement van chemische oorlogvoering in de Vereenigde Staten: «Geen uitvindings ding sinds die van het kruit, heeft een zoo diepgaande verandering gebracht in de oorlogvoering, als de gassen bezig zijn te doen. Tegen gas is geen ontsnapping mogelijk. Geen loopgraaf is diep genoeg, geen onderaardsch verblijf, tenzij hermetisch gesloten, is er veilig tegen. Het is een wapen, dat even doeltreffend is tijdens mist of diepe duisternis van een maanloozen nacht, als in den meest schitterenden zonneshijn.»

«Er is geen terrein, schrijft generaal Sibert, waar de toekomstige mogelijkheden grooter zijn, dan in de chemische krijgsvordering.»

En Dr. Wester: «ofschoon Amerika circa 1400 ton oorlogschemicaliën opgelegd heeft, die 10 jaar bruikbaar blijven, werkt men in de Edgewoodfabrieken nog dag in dag uit aan alle problemen, welke met deze stoffen verband houden. En uitsluitend voor dit onderzoek is een jaarkrediet van 600.000 dollar toegeestaan.» Mocht dat doen nadenken! 600.000 dollar alleen aan onderzoek! Het gaslaboratorium te Edgewood heeft 40 miljoen dollar gekost en werkt met 2400 man. Wat denkt een land als België nu nog aan te vangen? De scheikundige oorlog zal immers ongemeen wreedaardig zijn. Men zal er zich niet tegen kunnen verzetten! Het verschil tusschen strijders en burgers is bepaald uitgevaagd. Voor wat het lot wezen zal van vruchten en veestapel, zijn de meest krasse veronderstellingen gewettigd.

Er bestaan

GASMASKERS.

er bestaat zelfs gaskleding, want mosterdgas in sterke concentratie, gaat dwars door gewone kleding heen. Maar hoe gaan we een leger van honderd duizenden, hoe gaan we een burgerbevolking van millioenen daarvan voorzien? De naaste maal strooien de vliegers spring- en gasbommen uit op de plaatsen waar militaire, politieke of handelscentra zijn. Reeds zijn er gassen, die in sterke concentratie, langen tijd op de plaatsen blijven hangen en het terrein wekenlang ongenaakbaar maken. Er is dus wel middel om het economisch leven van een klein land lam te leggen en het leger te velde van zijne diensten af te snijden. Een Fransch professor zegt: «Bij deze gassen zijn geen grenzen denkbaar voor hun macht, voor hun doeltreffendheid.» En verder:

«Andermaal gevaarlijk zijn de eigenlijke gifgassen en stikgas-sen. De eerste dezer beide soorten is niet altijd wreed van werking. «Het uiterst giftige fosgeen brengt vaak zelfs onverhoeds, zonder veel pijn, eenvoudig hartverlamming te weeg.» *Eenvoudig hartverlamming!* «In het verleden hebben zij soldaten tot hun prooi gemaakt, in de toekomst zullen zij en strijders en burgers den folterdood doen sterven. Wat zij in het menschelek lichaam te weeg brengen, is longoedeen. Zij stuwen de luchtwegen der longen sneller of langzamer vol met vocht. In de zachtere gevallen sterft het slachtoffer dan slechts den verdrinkingsdood. In de andere gevallen ondergaat hij reddeloos een langzame verworping, die dagenlang, dagenlang duurt; in radelooze benauwdheid bij volle bewustzijn, worstelend om lucht die niet kan toetreden, sterven de getroffenen een afgrijselijken marteldood.»

Weten de heeren militaristen, weten de heeren politiekers, weten de heeren journalisten, maar vooral weten de heeren professoren en schoolmeesters, die de jeugd allerlei patriotische en militaire geschiedenis inpompen, weten zij wat een veld vol afschuw, wat een veld vol gruwel de plaats zal worden die nu gemeenlijk *veld van eer* heet?

Voor eenige jaren ontsnapte, in Duitschland, forgeengas uit een chemische fabriek. Dadelijk werd alarm geblazen. Gasmaskers der politie werden aangewend. De verwoesting was niet zoo geweldig als men wel mocht vreezen, maar dit gebeuren vestigde tijdelijk de aandacht op de meest ernstige zijde van het vraagstuk: de fabricatie dier stoffen. In de meeste gevallen worden de oorlogsgassen, in andere of gelijkaardige verbindingen, ook voor industrieën aangewend, en is het dus mogelijk ze dadelijk bij der hand te hebben.

Enkele maanden geleden zweefde een «doodende mist» over de Maasvallei. Een wetenschappelijke commissie zoekt naar de herkomst der chemische stoffen, die, opgenomen in een mist, vijf en zestig menschen doodden. Haar verslag zal waarschijnlijk fabrieksuitwasemingen aanduiden en maatregelen voorstellen om de herhaling te voorkomen, van wat gebeurd is: — maar de militaire diensten wijden stellig ook hun volle aandacht aan die zelfde kwestie, en zoo ze «up to date» willen zijn, beginnen ze dadelijk te onderzoeken of die toevallig ontdekte verstikkingsstof, niet kan omgevormd worden tot oorlogsmateriaal. Haar afdoende werking is immers gedeeltelijk aangetoond.

Nu denken we aan den Hollandschen Minister Ruys de Beerenbroeck, die in een misschien schoolmeesterlijke bevestiging zegde, «dat er iets bekoorlijks ligt, in met moed en gevaar, den vaderlandschen bodem te verdedigen.» We denken ook aan Anatole France, die in zijn «Histoire Contemporaine» den generaal Cartier de Chalmont laat zeggen: «La guerre est une nécessité cruelle sans doute, mais qui fournit aux officiers et aux soldats l'occasion de déployer des qualités supérieures. Sans la guerre on ignorait encore «jusqu'ou peuvent aller l'endurance et le courage des hommes!»

(De oorlog is zonder twijfel een wreede noodzakelijkheid, maar die aan de officieren en de soldaten de gelegenheid verschaft, hun hoogere hoedanigheden te ontplooien. Zonder de oorlog zou men nog niet weten tot hoever het uithoudingsvermogen en de moed der mannen kunnen gaan.)

Ons beeld was niet volledig! Er zijn nog nieuwere uitvindingen, en vooral: er staan nog andere op het punt geboren te worden. Zij kondigen zich al aan, als een zwarte stip aan een helderen horizont. Eerst gingen de berichten op als kwakkels in de pers. Een ander gaat met de gedachte verder en zoekt tot resultaat. 't Is of het slechts in den mensch steeds tot uiting moet komen! De straal des doods is voor 't oogenblik weer wat begraven. De uitvinder Matthews meende den dood te kunnen zaaien op bepaalde plaatsen door er twee onzichtbare golven elkaar te doen kruisen. Proeven zijn gedaan en naar de bladen melden, hebben ze succes gehad. Onlangs heeft een vliegmachien gevlogen zonder geleider. Het werd van op de aarde bestuurd. Welhaast krijgt het dan een lading bommen mee, die na een bepaalden tijd neervallen, bommen, die dood en vernieling zaaien in burgerwijken, onder de weerlooze bevolking.

Reeds zijn er gassen, gebouwd op arsenikverbindingen. «In den vorm van uiterst fijne mist dringen ze onveranderd heen door alle

«neutraliseerende stoffen der gasmaskers; reeds in hoeveelheden, «onaantoonbaar voor de fijnste balansen, enkel millioenste deelen «van een gram, oefenen ze verstikkende werking uit, zoodat de «soldaat, wanhopend, zijn masker afrukt. Doch dan sluipen de «andere, de doodelijke gassen aan, die men onmiddellijk daarna «afzendt of die in dezelfde granaten of gashouders met het eerste «gas vermengd waren.»

De mensch vraagt zich ontzet af, waar we naartoe gaan, of de naaste maal dan niet het apogee zal zijn dat den nieuwen zondvloed voorafgaat. Noch is de reeks niet uit. Proeven zijn genomen met vliegtuigen, die, eenmaal op bestemming gekomen, zich hullen in een kunstmatige wolk van rook, waardoor ze zich aan het oog en aan de kanonnen der afweerartillerie onttrekken.

Hooger spraken we van «kwakkels», die opgaan in de pers, berichten, die niet gekontroleerd werden. We plaatsen thans twee knipsels uit de dagbladen, genomen nadat de vorige uitgave van ons brochuurtje verschenen was. Leest ze. Onthoudt ze! En wanneer ge na jaren, dit boekje opnieuw ter hand neemt, maakt dan zelf uit, in hoever die «kwakkels» een feit geworden zijn, of niet.

In de oorlogsvoorbereiding, over heel den aardbol, schuilt de ziel van Jules Verne, de fantast van voor vijftig jaar, de realist van heden! De reis om de wereld wordt gedaan per boot, per vliegtuig, het woord doet ze langs de radio. De Atlantische Oceaan is overgevlogen! Machtige vliegtuigen — men denke aan de DOX-vliegtuigen, die oorlogsdienst kunnen verrichten, vervangen de onpraktische luchtballons. Waarom zou de evolutie der techniek ophouden juist vandaag, en niet gisteren of morgen? Het eerste knipsel is duidelijk.

«ONZICHTBAAR MAKEN VAN GEBOUWEN.

Stuttgart, 19 Sept. 1930. - Op het vliegterrein Böplinger werden proeven genomen met het onzichtbaar maken van gebouwen, zooals b.v. geïsoleerd gelegen fabrieken, ter beveiliging tegen aanvallen uit de lucht. Als proef diende een boerderij, welke bij het vliegveld ligt. Op 150 m. afstand van elkaar waren tien nevelverspreiders met elk 100 liter inhoud, rondom de boerderij opgesteld, die door het neerdrukken van een knop tegelijk in werking werden gesteld. Binnen enkele seconden ontwikkelde zich een wolk, die met groote snelheid omhoog steeg. De wolk was eerst wit van kleur, dich werd spoedig grijs en strekte zich uit over een oppervlak van 500 vierkante meter en een hoogte van 80 à 100 m. De boerderij was vol-

komen aan het oog onttrokken. Waarnemingen uit een voor dit doel opgestegen vliegtuig bevestigden het succes der proefneming.»

Het tweede laat meer spel aan de fantasie, maar niemand waagt het nog, in de eeuw van radio en spreekfilm, uit te roepen «Dat is onmogelijk!»

«SCHIETOEFENINGEN OP EEN SCHIP ZONDER BEMANNING.

Bevelen en signalen automatisch.

Voor Helgoland werden dezer dagen (1928) schietoefeningen met scherp gehouden op een schip als schijf, welk schip zich zonder bemanning voortbeweegt, draadloos bestuurd vanaf een ver afgelegen vaartuig.

De schijf is het sinds lang buiten dienst gestelde slagschip «Zahringen». Het schip is geheel verbouwd, zijn machine met olie gestookt, gehoorzaamt automatisch evenals de roerinrichting aan de draadlooze bevelen, afgezonden van de «Blitz». Tusschen de beide gevechtstorens is een antenne aangebracht, die de golven opvangt, door de «Blitz» afgezonden en ze doorzendt naar de machines, enz. Dit aldus manoeuvreerende schip kan ver over de honderd bevelen uitvoeren. Die «Zahringen» kan niet alleen alle gewenschte bevelen uitvoeren, maar de onzichtbare bestuurder kan ook bewerken, dat zoeklichten enz. worden ontstoken, dat de schijf zich hult in nevels, enz. De ingenieur, die journalisten het tot schijf ingerichte oorlogschip heeft laten zien, legde uit, dat ook het geval voorzien was, dat het schip een voltrefter kreeg, dat b.v. de antenne werd weggeslagen. Mocht dit laatste geschieden, dan wordt deze dadelijk vervangen door een andere. Wordt ook deze vernield, dan wordt door een raketsignaal hiervan automatisch mededeeling gedaan aan de «Blitz». Het inwendige van de Zahringen is zooveel mogelijk aangevuld met kurk, zoodat van zinken geen sprake kan zijn.»

Die feiten komen ons ter oore, omdat de proeven in 't vrije moeten worden genomen, doch, stil in de laboratoria, daar zitten de scheikundigen in dienst van God Oorlog, met bokalen en buisjes, en ze mengen en ze smelten en ze branden uiteen, nieuwe smet-, nieuwe springstoffen.

Het doet waarlijk komisch aan, de militaristen te zien optreden, als Gen. Snijders, in Nederland. Zij vinden de gassen niet zoo

moorddadig als projectielen, die de soldaten uiteenrukken en hun lichaam deelen doen wegschieten. Gassen, zeggen ze, zijn een veel humaner wapen. Men sterft er niet altijd aan en dan een masker beveiligd er tegen. Die heeren schijnen een graad te kennen in de afschuwelijkheden van een oorlog. Voor hen is er onderscheid tusschen een vormeloze vleeschklomp en een lichaam van een verstikte. Voor ons niet!

Wij zien in beiden *slachtoffers* en niets anders, slachtoffers, die misschien zelf nog niet wisten waarom zij stierven.

Redding door gasmaskers! Dr. Hiensch zegt dat «gasmaskers» niet op voorhand te vervaardigen zijn, want «dan is er groote kans, «dat ze reeds na een jaar verouderd en onbruikbaar zijn, wegens «de uitvinding van wie weet welke nieuwigheid, wat zelfs zeer «waarschijnlijk is, daar het herhaaldelijk blijkt, dat op dit gebied «meer gezocht wordt dan men wel denkt.» De fabrieken te Edgewood houden natuurlijk al haar resultaten geheim, om de Amerikanen toe te laten eens in de bevoorrechte positie te komen van de Duitschers voor Yperen in April 1915, toen ze de Britsche en Fransche troepen bestookten met gassen, die deze niet kenden. Die situatie had zich opnieuw voorgedaan, zoo de oorlog langer hadde geduurd, want de verbondenen hadden een gas gevonden, dat door de Deutsche maskers heendrong, waarschijnlijk het Lewisite, waarvan een druppel volstaat om een klein dier te doden. Kan

EEN VERBOD VAN DEN VOLKERENBOND,

kan een overeenkomst dat onheil beperken, indijken? We denken onmiddellijk aan andere dergelijke overeenkomsten: Het Rood Kruis, de eerbiediging der hospitalen! Hoe menige werden er niet in asch gelegd?

Vrijwaring der ambulanciers! De honderden ballen, die per minuut ontsnappen aan de raketakkende mitraljeuse, hebben den tijd niet te letten op een armband! De gifgassen drijven hun uitzetting niet uit de richting, wanneer zij een verpleger ontmoeten! En de vlieger, die van uit duizelingwekkende hoogten, een oogenblik nederkomt om een kamp of stelling binnen den kortst mogelijken tijd te bombarderen, kent geen onderscheid.

Dum-dum kogels, die in het lichaam openspringen en vreeselijke wonden veroorzaken! Open steden mochten niet worden gebombardeerd! Waarom *willen* de vechters wel de al te scherpe hoekjes afronden, maar den oorlog niet uit de wereld bannen. In 1922 had te Washington de onderteekening plaats van een

akkoord tusschen een aantal landen om het gaswapen niet meer aan te wenden, doch in de voorgaande rapporten liet men begrijpen, dat zulk akkoord nooit betrouwbaar was, en na de onderteekening ging iedere natie ongestoord voort met de fabricatie van gifgassen. Doch de massa was weer in slaap gesust.

En zoo zelf de aanmaak van oorlogsgassen moest worden stilgelegd, dan nog mochten we ons niet veilig voelen, want de grondstoffen, noodig om de gassen te vervaardigen, worden gedurig in de vredesnijverheid aangewend, getuige de gevallen in Duitschland en in de Maasvallei. Er hoeft dus niets dan een paar chemisten, die oorlogsgas zoeken en een middel om op een minimum van tijd, de vredesfabriek in een oorlogsinstallatie om te zetten. Wat een macht kan een land ontwikkelen, dat over een reusachtige chemische industrie beschikt! Welke betekenis heeft onze scheikundige nijverheid nog bij die van Duitschland, die van de Vereenigde Staten; «kan» een klein land, «mag» een klein land zich dan nog verdedigen?

Het groote gevaar dreigt uit de lucht. En ofschoon sommige militaristen beweren, dat de ontwikkeling van het vliegwezen op een dood punt is gekomen, toch moeten we duchten, de smelting van die twee (gas en vliegtuig) tot een zoo verfijnden moordvorm, dat er met den hooggeroemden heldenmoed geen ontkomen mogelijk is.

De tijden laten ons de gelegenheid niet, te gelooven, dat de ontwikkeling van het vliegwezen op een dood punt is aangeland. Mogelijk is het principe verstand, al tornen de zweefvliegtuigen aan die stelling, maar de geschiktheid der toestellen als verplaatsmiddelen, heeft haar hoogtepunt nog niet bereikt. Wat staat er ons nog te wachten?

De Hollandsche Kapitein Maas erkent, dat althans in den aanvang van een gewapend konflikt, de vijand zijn luchtmacht, in de eerste plaats, zal richten tegen de bronnen van het volksbestaan en de hartaders van de landsverdediging, tegen de groote politieke en industriele centra — de politieke centra, dat is, waar de Regeering zetelt of waar ze heengevlucht is, opgejaagd van plaats tot plaats. — Tegen de havens en stapelplaatsen, de knooppunten van het verkeer, de centra van wapenfabrieken.

Een ander kapitein geeft vlakaf toe, dat Holland geen bombardement kan beletten, wel belemmeren.

Ondanks onze opgedreven bewapening moeten wij ons niet voorstellen, meer te kunnen presteeren in dat opzicht, daar hier ook de vliegtuigen slechts enkele minuten noodig hebben om van

op de grens — en vroeger kunnen we ze toch niet zien — Antwerpen of Brussel te bereiken.

Wij kunnen hoogstens het tempo der vernieling wat vertragen, dat kost ons 1500 miljoen 's jaars.

De Britsche generaal Hamilton schreef: «In den volgenden oorlog zullen de vliegtuigen als gieren boven de groote steden kruisen. Burgers hebben een flauw denkbeeld van de werking der «moderne bommen. Het vasteland en Engeland zouden door een «ramp bezocht worden, welke honderdmaal vreeselijker zal zijn «dan de aardbeving in Japan.»

We hebben reeds de ondoelmatigheid aangetoond van verbodsbepalingen en gestaafd met precedënten. De oorlog schept dien geestestoestand, waarin de vechtenden altijd denken dat de tegenstander op het punt staat de ongeoorloofde middelen aan te wenden. De minste fout, de minste schijn volstaat om den eerste, de verbodsbepalingen te doen overtreden, wat natuurlijk voor den tweede, ook het sein beteekent. Van nuttelooze wreedheden willen de oorlogvoerenden wel afstand doen, van *doelmatige niet*. De heele oorlog trouwens is een uitbating geworden van alle elementen, waarover het volk beschikt. Is de spoorwegarbeider geen strijder, waar hij het vervoer mogelijk maakt? De mijnwerker, de bureelbediende, de boer? Het moderne militarisme grijpt op heel het volk als een spin op een vlieg. Het slaat er zijn pooten op en zuigt het uit. De duikbootoorlog, de hongerblokkade, de luchtbombardementen, waren reeds mede het deel der burgers.

Een Amerikaansch geleerde beweert: «Maar daarom meen ik, «dat we tijdens den laatsten oorlog nog *niets* gezien hebben, dat «vergelijkbaar is bij, met de bij een nieuw konflikt waarschijnlijke «vooruitzichten van vernieling der industrie centra en de slachting «der burgerlijke bevolking. «Slachting», zegt V. E. — het woord «is te gunstig, die zegt dat de hedendaagsche verdediging het vader-«land uit pure vaderlandsliefde herscheppen zal in een groot «slachthuis, zegt niet genoeg Neen, het zal waarschijnlijk worden «een groot veld van foltering. Luchtvaart, met stikgassen vereenigd, «zal ons allen, ook onze vrouwen, onze kinderen, komen bezoeken «met den monsterachtigen dood der langzame verworping. En «terwijl zij worden doodgemarteld, zullen degenen, die nog ont-«snapt zijn, het machteloos moeten aanzien, in ondragelijke «zielesmart.»

Dat wordt het veld van *eer* ! Ik weet, dat de oud-strijders, die dit lezen zullen, opnieuw de hel zien opengaan, waarin ze zoo menig schoon, jong leven zagen verdwijnen. Ik weet, dat hun

inbeeldingskracht de toekomst weer voor oogen kan roepen, op grond van de opgedane realiteit.

Maar ik weet ook, dat de jongere generatie, die nooit de verwoesting heeft aanschouwd, die nooit de ellende van den oorlog heeft beleefd, zich niet indenken kan wat de militaristische moloch aan dood en vernieling over de aarde kan uitspreiden. Ik weet dat gesubsidieerde kampagne, dat georganiseerd onderwijs, dat het aankweeken van een kunstmatige mentaliteit, ons volk, dat zoo lam en zoo lauw is, opnieuw kan doen indutten, slapen tot het ontwaakt bij het alarm van de klaroenen, die weer beroep doen op de massa, die dan *weer* gaat, omdat ze geen geest, omdat ze geen *wil* heeft !

Wat te doen ? Toen nieuwe kanonnen werden uitgevonden, was het van die laatste uitvinding, dat de redding van het vaderland afhing. Ze waren pas eenige maanden oud of een nieuwe verbetering deed heel hun belang verdwijnen. 't Ging met de vliegtuigen den zelfden gang. Nu blijft er, naar de meening van hen, die ons kost wat kost willen verdedigen, ook niets anders over dan gassen aan te schaffen. In den wedloop der bewapeningen neemt België een niet vereerende plaats in. Misschien domineert hier de redeneering, dat het beter is anderen te vermoorden, dan zelf vermoord te worden. En ja, we kunnen eventjes over de grenzen wat bommen gaan uitstrooien en gassen laten neerkomen. Wil de vijand dat eerst bij ons doen, dan kunnen we nog zeggen, lijk de kleine schooljongens: «Ik ben niet begonnen.»

Er is nog een faktor, die in den volgenden strijd zijn woord meespreekt.

DE BAKTERIËN.

Er bestaan reeds gegevens, die ons toelaten te veronderstellen, dat in de toekomst de vliegtuigen andere dan gas- en scherbommen zullen laten neerkomen, en wel projectielen met mikroben gevuld. Wel weet men, dat die voor het bloot oog onzichtbare diertjes, die het ontstaan en wezen van talrijke besmettelijke ziekten zijn, zouden gedood worden, moesten zij in een gewone obus neervallen, door den schok of de hitte, maar niets belet, zoo zegt het gifgassenrapport van den Volkerenbond — dat ze in glazen ballons worden neergelaten. De militaristen doen uitschijnen dat zulk wapen heel weinig kans heeft op het gebruik, omdat de mikroob moet ingeademd worden, of, door aanraking met een wondje in de huid, in het lichaam moet komen. Ze doen uitschijnen dat vele mikroben geen slachtoffers zou-

den maken — en vergeten almeteens, dat honderden obussen en duizenden geweerkogels worden weggeschoten zonder dat ook maar een slachtoffer te maken. De bakteriënoorlog echter, is zoo vreeselijk dat hij het eind van de menschheid zou kunnen beteekenen, want, er zijn voor besmettelijke ziekten geen grenzen denkbaar.

Voeg daarbij nog dat reeds voorzien wordt parasitaire insecten te doen neerkomen op den oogst te velde, dat reeds aanslagen werden beraamd op den veestapel en tijdens den laatsten oorlog op de koer van het Duitsch gezantschap in Boekarest een heele kultuur bakteriën aanwezig was voldoende om op een gegeven oogenblik heel de Roemeensche Kavallerie te besmetten. Kan de verbeelding nog voorstellen wat het wezen zal, de naaste maal. Pr. Dr. V. E. zegt: «Zijn we verstandig, dan stellen we belang van Volk en Land boven «dommen trots en boven dat speciale soort militaire eergevoel, dat «mensenoffers verlangt, ook al weet men, dat ze nutteloos zullen «zijn. Zijn wij verstandig, dan berusten we in het ultimatum.»

ONTWAPENING !

Ten overstaan van dergelijke ontzettende toestanden klinke ons parool: ONTWAPENING! Is ontwapening weerloosheid, dan is het nog geen bezet worden! Omdat voor bezetting nog andere factoren als politiek en ekonomie een woord mee te spreken hebben. Wat een klein land als het onze nu nog te weer kan stellen, dat is ook *maar weerloosheid!* doch weerloosheid tegen 1500 millioen 's jaars, onttrokken aan den welstand der bevolking, aan onderwijs, openbare werken en sociale voorzorgen, weerloosheid tegen eenige dooden 's jaars, tegen millioenen aan verloren dagloonen, tegen tientallen zedelijk verwoeste wrakken en tegen honderdtallen minderwaardige generaties, die er het gevolg van zijn.

Noem dat «laf». Het is even laf onze zwakheid niet te willen zien en de onmogelijkheid o maan de moderne wapens weerstand te bieden, niet te willen erkennen. Noem dat opgeven van «eer». Er is maar een eer, dat is onze plaats in te nemen in de rij der volkeren, die wat presteeren in kunst- en wetenschapsopzicht. Er is maar een eer, dat is een werkzaam volk te zijn, dat zijn vredig bestaan hoog houdt.

Er is nog een grooter eer: de eersten de hand te hebben gereikt, om de wereld tot vrede sluiten uit te noodigen ! Er is nog een grooter eer: de zwaarden te hebben doen hersmeden tot ploegen, die den ouden akker moeten omwoelen, om een jongen oogst te laten gedijen.

«Als we dan toch bezet worden, kunnen we beroep doen op «ons goed recht en op den Volkerenbond. Ja, lach, en met recht, «daar komen we niet ver mee. Geeft U de bewapening iets meer «dan een allerongunstigste kans, gekocht door de groote offers, «stoffelijke in elk geval, persoonlijke eventueel? Bovendien zegt «Pr. Dr. V. E. kan tegen schending van onze onzijdigheid wel «licht in aanmerking komen het voeren van lijdelijk verzet (wat «we in de Roer zagen). Wordt dit voor een rechtvaardige zaak «gevoerd, dan zal het hardnekkig zijn en zijn machtsvertoon aan «zienlijk. Dit lijdelijk verzet zou te voren geheel georganiseerd, «degelijk voorbereid kunnen worden door de Regeering en open «lijk aangezegd aan wien het hooren wilde. Gij zegt: het verzet «van onze ontwapenaars tegen de schending onzer neutraliteit, zal «een machteloos protest zijn, slechts vernedering zal ons wachten. «Doch wat ondervonden wij (Holland) reeds in 1914-1918, toen «wij zoogezegd ongerept bleven, dank zij, heet het, onze weer «macht? Onze schepen worden getorpedeerd, hun bemanning zelfs «gedood, onze telegrammen verminkt of vernietigd, onze brieven «werden gecensureerd, onzen invoer en uitvoer werden gerantsoe «neerd, door vreemde regeeringen en daarop werd toezicht gehou «den door *haar* ambtenaren, die *hier* zetelden, op ons ongerepte «territoire. Een overzeetrust werd opgericht om als stootkussen te «dienen en de fictie te redden, dat onze regeering onafhankelijk «zou zijn. En toen onze schepen gerequireerd werden, hebben wij «luide een machteloos protest geuit, Regeering en Kamer, ook hier «in deze zaal heeft machteloos taal geklonken van verbittering «en onmacht. Houdt toch op met den humbug, dat onze weer «macht ons de vernederingen gespaard heeft en besparen zal. «Houdt toch op met den laster, dat wij, ontwapenaars, die verne «dering brengen zullen. Heb toch den moed, de werkelijkheid in «te zien. Zwakheid is geen schande en ijdele grootspraak die, als «ze werkelijk wordt volgehouden in de ure des gevaars, wordt «tot *vaderlandsvernietiging*.»

Ja, de Nederlandsche militaristen schermde met de weermacht van hun leger. Zij schenen er op te bogen, dat het was *omdat* Nederland zulk leger bezat, dat de Duitschers en Engelschen het met vrede hadden gelaten. Onze militaristen zijn op dit oogenblik nog te dronken van de oorlogsroes. Zij beelden zich nog meer in ! Een gedeelte van ons volk zelf, sluit de mogelijkheid voor ons leger niet uit een oorlog aan te vatten, maar de kalmsten denken wel eens aan de techniek.

We geven hier nog een ander vraagpunt ten beste aan de paci-

fisten, die zoo gaarne confereeren en stelsels opbouwen. Pr. Dr. V. E. zegt: «Het is b.v. niet moeilijk aardbevingen af te schilderen als iets vreeselijks, toch levert zulke schildering nog geen «motief om een kostbaren dienst tot bestrijding van aardbevingen «te onderhouden. En zoo kunnen zij, die straks het regeeringsbeleid te verdedigen hebben, aan ons volk uitleggen, waarom zij, «jaar in, jaar uit, een defensiebeleid moeten steunen, dat meer dan «steriel is, dat antipatriotisch is geworden, zoo kunnen mijn geachte tegenstanders gerust zwijgen over de nadeelen, die ons bij «weerloosheid niet zullen, maar kunnen bedreigen. Ik geef bij «voorbaat toe. Maar ik vraag wat ze *veranderen* aan de *feiten* der «technische mogelijkheid, die ik aanvoerde en aan de nog veel «gruwelijker gevolgen van het verzet. *Die feiten moet men trachten te weerleggen.*

Hoe belachelijk worden dan de zinneden, die men vaak in de pers ontmoet: «Het leger zoo zuinig mogelijk inrichten. Wie het leger niet ruimschoots geeft, wat het beweert noodig te hebben, schaffe liever het leger af, dat dan toch geen lichaam, en alleen maar een geraamte kan zijn.

En wie hun best willen doen voor internationale ontwapening, moeten zich niet inbeelden dit te kunnen, door de grenzen vol fortten te bouwen en het land een uitzicht te geven van een kazerne, waar men zoo juist alarm blies!

Waarom bewapening? Nogmaals laten we het woord aan Pr. Dr. V. E. «Men kan telkens nieuw wantrouwen fabrikeeren en de «internationale sfeer naar zijn beste krachten helpen vergiftigen. «Maar hoe antipatriotisch is zulk gedoe en hoe irreëel, Luxemburg «lag en ligt weerloos open voor België, waarom is het niet subietijl geannexeerd? Wellicht wegens het verzet der groote mogendheden? Welnu, dat is inderdaad ook voor ons op een gevaarlijk oogenblik, de bescherming geweest. Zoolang dan ook «Engelands belang en ten deele ook het rechtsgevoel van breede «kringen in Engeland en elders achter ons staan, zijn wij veilig. «Valt dit alles weg en gaan de moderne wapens aan het werk, dan «is geen redding mogelijk. Daarnaast is de georganiseerde openbare «meening der wereld, de Volkerenbond. Zou men meenen, dat de «Volkerenbond, die Italië dwong, het zoogezegd tijdelijk bezette «Korfoe te ontruimen en tal van voor Griekenland vernederende «eischen terug te nemen, onmachtig zou zijn om een kleinen staat «te doen eerbiedigen?»

Tot slot zijner rede vroeg Pr. Dr. V. E. de instelling van een

onderzoek naar de mogelijkheid voor Nederland zich nog te verdedigen, wat natuurlijk *niet* aangenomen werd. De militaire kaste denkt en doet lijk Lodewijk XIV: «L'Etat c'est moi!» We drukken eenige woorden over: «Indien de nuttelooze massamoord hier «wordt ondergaan, dan zullen de stervenden in hun langen, radeloozen doodstrijd gedenken ook hen, die door hun weermachtsbeleid dat lot hebben voorbereid, ook hen, die door hun verzet «zelfs een onderzoek hebben afgesneden. Dit laatste gedenken kan «zijn een verwensching. Maar het kan ook, dat op dat oogenblik «in die gansche tragedie der bewapening doordringt, eindelijk «doordringt, een Christelijke gedachte: Vader, vergeef het hun, «zij wisten niet wat ze deden.»

Dat onderschrijven we aan het adres der Belgische Politiekers.

II.

HET GIFGASSENRAPPORT VAN DEN VOLKERENBOND.

Binnen het bestek van deze kleine brochure is het ons onmogelijk den volledige tekst te geven van het Rapport van den Volkerenbond, dat samengesteld is met gegevens uit de antwoorden van bevoegde geleerden op een rondvraag. Wij geven de samenvatting en eenige passages.

Chemische oorlogvoering. Prof. Angeli van het Koninklijk Instituut voor Hooger Onderwijs te Florence schrijft: «Zoo als «de ervaring in den laatsten oorlog geleerd heeft, dat geen enkele «fortifikatie of bepantsering bestand is tegen de kracht der moderne «springstoffen, de menschen zelf konden zich daartegen nog «beveiligen in de loopgraven, in kelders of diepe ondergrondse «holen. De gifgassen daarentegen dringen overal door, zoowel in «de open lucht, als in de ondergrondse holen.»

Prof. Mayer van het Collège de France: «Het is te betwijfelen «of de volkeren der wereld zich wel rekenschap geven van de macht «van dit strijdmiddel en het gevaar, waarmede het hen bedreigt.»

Over den aard der gassen zegt het rapport: Het zijn meerendeels gewone stoffen, die dagelijks worden geproduceerd en in groote hoeveelheden voor allerlei vredesdoeleinden worden aangewend, zoodat er al heel weinig verschil is tusschen het fabrikeeren van pharmaceutische producten en het maken van schadelijke stoffen, die in den oorlog worden gebruikt.

Men verdeelt de *prikkelende* gassen in drie soorten: *Traanverwekkende* gassen, *Niesverwekkende* en *Blaartrekkende*. De traanverwekkende berooven den getroffene tijdelijk van het gezicht, doch hebben geen blijvende gevolgen. Tegenwoordig maakt de politie er gebruik van bij de aanhouding van misdadigers, die zich barrikadeeren in hun woning. De aan te houden persoon moet den strijd opgeven en de gendarmen, voorzien van het vereischte gasmasker, kunnen veilig de woning binnentreden.

De niesverwekkende dringen door het masker en verplichten de mannen het af te rukken. Zoo stellen ze zich bloot aan de doo-dende gassen, die het eerste vergezellen.

De *blaartrekkende*, als mosterdgas of yperite doen op de huid blaren ontstaan, die zeer gemakkelijk te besmetten zijn, doch zijn voornaamste uitwerking is, dat het den bodem doortrekt en allen aantast, die er op *gaan* of op *verblijven*. De yperite trekt ook door de kleederen en maakt er echte *trekpleisters* van. Die besmetting kan dagenlang blijven bestaan.

Verstikkende stoffen. Zij veroorzaken den dood door beschadiging der longen. De lijder sterft een dood als bij verdrinking. Andere stoffen werken op het bloed. Het hart verlamt en de dood is pijnloos.

Gifgassen. In een sterke concentratie veroorzaken ze den dood door vergiftiging van het zenuwstelsel.

Dit zijn de hoofdkenmerken der gassen; door menging en bereiding kan men verschillende dier verwoestingen vereenigen. «Alle traanverwekkende gassen», zegt het rapport, «en verstikkende zijn *doodelijk* als ze bij groote hoeveelheden worden toegediend. Blindheid wordt ook door gassen veroorzaakt.»

Nawerking der Oorlogsgassen. Ons dunkt het, ofschoon die meening niet algemeen gedeeld wordt, dat de aandoeningen, die door de gifgassen worden veroorzaakt, sporen achterlaten, die de slachtoffers blijvend verzwakken. In het bijzonder kunnen long-aandoeningen de vatbaarheid voor bepaalde infectiën vergrooten.

En toch, wie kent de gegaseerden, die de gevolgen hunner lichte aandoeningen door oorlogsgas, heelemaal niet meer voelen? Wij gelooven, dat ze weinig talrijk zijn.

Wij persoonlijk zagen er velen wegwijnen, sommigen na een schijnbaar korte ziekte, als ineengestort, — anderen langzaam en ellendig naar het eeuwige overgaan.

Prof. Paterne van de Hoogeschool van Rome meent, dat we op den vooruitgang der gassen nooit moeten hopen, maar dat we er ook nooit voor moeten vreezen.

Die «meening» van den Hoogleeraar is een «meening» en als dusdanig het noteeren waard. Een Belgische generaal meende, een tiental jaren voor den oorlog, dat de machinegeweren heelemaal van geen nut waren.

Ongeukig staat de geleerde heer met zijn «meening» nog al eenzaam! De millioenen, die de gassen van dichtbij leerden kennen, hopen niet op den vooruitgang, maar getuigen luide door hun anti-oorlogsaktie, dat zij — voor zich zelf of voor hun kroost! — dien vooruitgang wel duchten!

Over *Gasmaskers* zegt Prof. Angeli: «Indien de concentratie een «bepaalde grens overschrijdt, worden zelfs de maskers *nutteloos*; «dan zijn de personen zonder verdedigingsmiddel en zelfs op die «plaatsen, die te voren het veiligst werden geacht, kunnen zij den «*dood niet ontgaan*. Soortgelijke ervaring zal men opdoen, als het «gas tegen burgers wordt aangewend. De gasmaskers hebben dus *geen reuzenbeteekenis*.»

Zoo is de huidige toestand, maar er is altijd *grond voor vrees*, dat de *beschermingsmiddelen eens zullen blijken onvoldoende te zijn*. Het vraagstuk van de bescherming der burgerbevolking blijft dus nog op te lossen. Prof. Mayer zegt: «Een schadelijke stof in «het geheim bestudeerd (en deze studie kan overal ondernomen «worden), bereid in groote hoeveelheden (en deze fabrikage kan «in elke chemische werkplaats geschieden) en onverwachts tegen «een onvoorbereide bevolking aangewend, kan op *slag alle poging «tot weerstand breken*.»

DE BAKTERIOLOGISCHE OORLOG.

Zijn voor het oogenblik de meeningen der geleerden nog niet «onrustwekkend», zij vestigen niettemin de aandacht op de mogelijkheden, die, in de toekomst, een ontwikkeling van de bakteriologische wetenschap zou bieden en diensgevolge op de noodzakelijkheid om zich niet in slaap te laten sussen met een betrekkelijke zekerheid.

III.

DE MOGELIJKHEID VAN HET AANWENDEN VAN 'T CHEMISCHE WAPEN TEGEN BURGERS.

(Volledig).

Er is nog een zeer belangrijke kant aan de chemische oorlog-

voering, waarvan wij in dit rapport tot nogtoe weinig hebben gezegd, namelijk het mogelijk gebruik van gifgassen tegen groote steden en andere vitale centra der oorlogvoerenden. Het is moeilijk de zaak in bijzonderheden te bespreken, omdat er gelukkig nog geen voorbeeld van geweest is. Toch moet men erkennen, dat er technisch geenerlei reden schijnt te bestaan, waarom een gifgas-aanval van uit de lucht of uit verdragend geschut, zooals in den modernen oorlog wordt gebruikt, zoowel te land als ter zee, niet met groot effect tegen een groote stad zou kunnen ten uitvoer gebracht worden. Er is alle aanleiding om te gelooven, dat in een toekomstigen oorlog de luchtmacht veel talrijker zal zijn dan in den laatsten oorlog en dat ze in staat zal zijn veel zwaarder gewicht te vervoeren. Hoe afkeurenswaardig zulk een daad ook mag zijn, niets kan technisch beletten, dat zij groote bommen, gevuld met een gifgas van zwaar soortelijk gewicht, laten vallen op plaatsen, die van beslissend belang zijn voor het staatkundig of economisch leven van het vijandelijk land.

Het te gebruiken gas behoefde niet noodzakelijk een zoodanig te zijn, dat de menschelijke wezens slechts tijdelijk ongeschikt maakte, daar het doel zou zijn de een of ander voortdurende werkzaamheid, waarop de aanval gericht is, te belemmeren of te vernietigen.

Mosterdgas b.v. in groote hoeveelheden uitgestort, zou waarschijnlijk boven de steden *blijven hangen* en zou langzaam de huizen *binnendringen*. Het is zeer te hopen, dat er eenig bescherm-middel, voor de burgerbevolking, tegen dergelijken aanval gevonden mag worden, maar men moet toegeven, dat dit vraagstuk moeilijk is. Een geheele bevolking van gasmaskers te voorzien, zal nagenoeg onuitvoerbaar zijn en van methoden voor kollektieve bescherming moet de doeltreffendheid nog blijken, en dan, afgezien hiervan, zou nog geen volledige bescherming bereikbaar zijn, omdat men in het geheel niet weten zou, op welk punt de aanval zou loskomen. Bovendien, zware gifgassen blijven zelfs in het *open veld* zeer geruimen tijd hangen. Hoe lang zij zouden kunnen rondhangen in eene stad, is moeilijk te zeggen en gedurende al dien tijd zou het gevaar voortduren. Men zegt wellicht, dat zulk een ontwikkeling van de oorlogvoering te verschrikkelijk is om daarvan gebruik te maken en dat het menschelijk geweten zich daartegen zou *verzetten*. Het is mogelijk, maar gezien het feit, dat in den modernen oorlog, als de laatste er een was, de geheele bevolking van een land, meer of minder direct, er in betrokken is, kan het zeer goed zijn, dat een gewetenlooze oorlogvoerder niet veel

verschil zal zien tusschen gebruik van gifgassen tegen troepen te velde en zijn gebruik tegen de centra van waaruit die troepen de middelen om te strijden, ontvangen. Daarom, lettende enerzijds op het altijd voortschrijdende en zich wijzigende apparaat der wetenschap, toegepast op de oorlogvoering, en anderzijds op het levensgevaar, aan hetwelk een volk zich zou blootstellen, als het zich met veiligheid in slaap zou laten sussen door overmatig vertrouwen in internationale traktaten en conventies, en zich dan plotseling zonder verdediging zou bevinden tegen een nieuw wapen, is het naar de meening van de Kommissie, noodzakelijk dat alle volkeren zich van het gevaar, dat hen bedreigt, ten *volle rekenschap zullen geven*.

HET LOT DER BURGERS.

De laatste overdruk is de tekst van de kommissie. Het toont meer dan afdoende, wat het lot wezen zal van die massa, die in haar onbeweeglijkheid steeds de hechtste steun is en blijft van de militaire kaste. De burgers toch zijn zij, die de militaire diktatuur dulden en, door opvoeding en beïnvloeding, door de pers, gewoon gemaakt zijn, blind door de wereld te loopen en zonder nadenken steun te verleen aan de bewapenaars, die eenmaal toch de oorlogstorfmenten op hen doen neerkomen. Generaal Hamilton — zoo haalden we reeds aan — schreef: «In den volgenden oorlog zullen «de vliegtuigen als gieren boven de groote steden krijschen. Burgers «hebben geen flauw denkbeeld van de werking der moderne bom-«men. Op honderden kilometer achter de lijnen, zullen de burgers «kunnen deelen van de zegeningen, die de strijders op de fronten «genieten. De vliegtuigen gelasten zich de staaltjes over te brengen. «het wezen dan gassen, het wezen dan obussen.» Reeds gaf de voorbije oorlog een begin van de nieuwe methode. Antwerpen, Parijs, Calais, Londen en zelfs Zierikzee, dat het *recht* had gespaard te blijven, kregen oorlogsberichten van hooger! Sindsdien stond de vliegtuigtechniek niet stil, sindsdien kan men vliegtuigen in rook gehuld, en zonder geleider ergens op af zenden, sindsdien zijn de moordmogelijkheden maar steeds grooter geworden. De militairen moeten evenwel de massa op hun kant of ingedut houden. Rond den tijd, dat de brochure V. E. verscheen, en in antwoord daarop, gaf kapitein Maas van de Hollandsche luchtdoelartillerie een brochure uit, die de burgers moest kalmeeren. Ziehier hoe die opbouwt: Zoo haast vijandelijke vliegtuigen onze grenzen overschrijden, meldt de luchtwacht ons hun komst. In de steden wordt het

alarm gemaakt. — *Hoe?* — De bevolking zet haar gasmaskers op of begeeft zich naar hermetisch gesloten plaatsen — die moeten nog gebouwd worden! — de pompiers en de politie in gaskleedij blijven op de straat en wijzen iedereen den weg. Als de laatste man binnen is, sluiten ze de abris goed toe en dekken ze dicht met dekens, doordrenkt met zekere stoffen, die de gassen tegenhouden. Dat is al. De menschen moeten daar blijven zitten: eten, drinken, slapen, aan natuurlijke behoeften voldoen, lucht inademen, uitademen. Eerste vereischte: er moeten genoeg schuilplaatsen zijn of er ontstaat paniek — Antwerpen heeft 300.000 inwoners. Tweede vereischte: De schuilplaatsen mogen het gas niet inlaten, maar de stofwisseling der lucht moet mogelijk blijven. Het rapport van den Volkerenbond laat duidelijk begrijpen, dat zoo een vergassing dagenlang kan aanduren. *Wat dan?*

De Hollandsche bewapenaars spreken ook over: ieder zijn gasmasker, net als ieder zijn zakdoek! Wordt dan een gas neergelaten waartegen een ander masker moet worden aangewend dan 't geen men ter hand heeft, moeten dan de burgers maar terug in huis loopen? Een ander Nederlandsch Kapitein prikkelde nog meer de lachspieren: Hij zou de bevolking zegenen met een gasverordening, waarop te lezen staat wat ze bij gasaanval te doen heeft en hij zegt: zich begeven naar hoogst gelegen vertrekken, omdat de gassen zich op den grond komen leggen. Die hooge vertrekken moeten potdicht gesloten worden. Die raad is al zoo kostelijk als die de Belgen in 1914, in een Antwerpsch dagblad ontvingen: In geval van bombardement moest men een emmer water en een natten doek gereed houden om het gein van brand te blusschen.

Wij vinden dat de Hollandsche Kapitein best had kunnen bepleiten, de noodzakelijkheid — dat is een militaire uitdrukking! — het dak van ieder huis in een gebetonneerde abri om te zetten. Meteen konden de burgers, hermetisch opgesloten, zich verdedigen tegen gas en tegen andere projectielen. Voegen we daar aan toe, dat in een landje als het onze, de vliegtuigen een minimum van tijd noodig hebben om van op onze grens een stad te bereiken, dat we niet eens de gelegenheid hebben, maatregelen te treffen en onze eigen vliegtuigen in de lucht kunnen zenden om de vijanden af te weren. Hoogstens kunnen we ze op den terugtocht wat hinderen, nadat ze hun vernielingswerk hebben volbracht. Wat zal het lot wezen der burgers, een half uur na het weigeren van het ultimatum? Zou er nog geen aktie komen in de massa?

Onze tegenwoordige minister van Landsverdediging heeft nog meer vertrouwen in de toekomst. Dit moge blijken uit zijn ant-

woord op de parlementaire vraag Nummer 12 van den heer Balthazar, 18 November 1930:

«Kan de heer minister van Landsverdediging met zekerheid verklaren, dat, wanneer een nieuwe oorlog uitbreekt, de bescherming van het leger, evenals van de burgerlijke bevolking, tegen aanvallen van stik- of gifgassen, mogelijk is?»

Antwoord: «Zoo voor de burgerbevolking als voor het leger kunnen er tegen gasaanvallen afdoende beschermingsmiddelen aangewend worden.» (Vragen en Antwoorden, 4 December 1930).

Lezer, brengt die verklaring U rust in de ziel?

BELGISCH MILITARISME.

Wij kanten ons tegen alle militarisme, omdat alle militarisme strijdig is met de rechten van de ziel, de rechten van den eenling, strijdig ook met alle begrip van Rede en Recht. Wij kanten ons tegen het Belgisch militarisme, omdat het in ons land, na den oorlog, door zijn, al zij het dan ook maar defensief akkoord met Frankrijk, bewees *niet* te zijn een tegen heug en meug te behouden organisatie om ons recht op leven te verdedigen tegen een mogelijk schender. Het Belgisch militarisme schijnt meer een agent te willen worden in de West-Europeesche militaire verhoudingen.

Het Belgisch militarisme is in de binnenlandsche politiek een faktor van ontvlaamsching, waaraan de Vlaming zich niet onttrekken kan. De schaarsch toegemeten vervlaamschingsmaatregelen doen niets af aan deze stelling.

En buiten de verbeesting, die groeit uit allen omgang met wapens, zegent het onzen stam met een aanslag op onze individualiteit. Het Belgisch militarisme is ziek aan waan! En die waan wordt dreigend ten overstaan der moderne militaire techniek, ten overstaan van den toekomstenden strijd. Onderzoekt men hier ten aande of wij ons nog verdedigen kunnen? Of kent men hier alleen maar de eer, die speciale «*militaire eer*», die zonder offers aan menschenlevens niet bestaan kan?

België is het land der minimalisering. Er was een tijd, dat ons volk zich leende tot 4, tot 3 jaar dienst! Toen kwam 17 maand onder den druk der partijen en politiek, en als gevolg van de meer vreedzame begrippen, die begonnen te domineeren in de parlementaire kringen, doch die *nooit* tot een *beginsel* uitgroeiden. De oorlog bracht de macht aan een andere kaste. Ondanks alle aktie om den dienstdtijd op 6 maand te brengen, werd hij op 14, 12 en 8

maand gestemd. Ondanks krachtige bezuinigingen op alle regeeringsdiensten, geraken 1500 miljoen oorlogsbegroting voor een vredesjaar toch gestemd. Deze som gaat naar het feitelijke leger met zijn gewone en buitengewone uitgaven. Daarnaast eischt hetzelfde ministerie nog 144 miljoen voor de gendarmerie, die sinds den oorlog volledig gemilitariseerd is, 4 miljoen voor haar kazerneering — 258 miljoen aan herstel der oorlogsschade — 655 miljoen aan interesten der oorlogsleeningen — 1115 miljoen aan oorlogspensioenen!

Dergelijke begroting wordt hier gestemd! Plus nog honderden miljoenen voor forten, waarvan de doelmatigheid nu reeds betwijfeld wordt.

De mentaliteit in België is nog niet los van de oorlogsneurose.

Mocht deze brochure, mocht de campagne van Pr. Dr. Van Embden wat nuchterheid brengen in dit land, waar de militaristische kamerilla op dit oogenblik den plak zwaait. Mocht de massa eens in roering komen en deloedgolf zich in beweging zetten, die onzen militairen ballast wegvaagt, voor in een toekomstig konflikt, dat zoo gezegd sterke leger, onzen tegenstander het «recht» geeft ons heele land met bommen en gassen als een wespennest te komen uitzwavelen.

ANTI-MILITARISME.

Begië is het land der minimaliseeringen. Jarenlang waren zijn afgevaardigden lid van de «Union interparlementaire» en namen deel aan talrijke Vredeskongressen, voor den oorlog. Na den oorlog werd de gelegenheid alleen maar grooter. We denken zelfs wel, dat aan het Vredespaleis, dat in Den Haag zoo eenzaam moet staan te treuren, het een of ander stukje door ons is bijgebracht. Op alle vergaderingen stemden onze afgevaardigden met het vredeskoor in en waren er tranen met tuiten geschreid geworden, zoo meen ik, dat onze afgevaardigden op luidruchtige wijs zouden hebben meegehuild.

Ook in den Volkerenbond zetelen onze vertegenwoordigers, die ginder stellig niet den vechtersbaas uithangen, doch die hier, nauw uit den express gestapt, ons zegenen met een geheim militair akkoord met Frankrijk, behoorlijk geregistreerd bij den Volkerenbond, doch waarvan de uitvoering het werk moet blijven van de beide generale staven, en met een legerbudget van 1500 miljoen.

Onze massa voelt wel anti-militaristisch — vooral sedert 1914-1918 — maar de politieke installatie, die wij «demokratisch»

plegen te noemen, is in staat om dat sentiment te ontkennen, althans het nooit tot uitdrukking te laten komen.

De Vlamingen treden toe tot een partij. Die partij heeft op haar programma een heele verzameling punten staan, om te voldoen aan allerlei smaak en voorkeur. Tot die punten hoort vaak het anti-militarisme. De Vlamingen zien hun partij als een blok, een geheel! Zich verzetten tegen de veronachtzaming of negeering van een deel van dit programma, heet aanslag tegen de partijtucht.

Te diep ook is de kloof, die de mandatarissen van de mandaatgevers scheidt. Te moeilijk om hanteeren, voor de duizenden volgelingen zijn de middelen om de gekozenen doelmatig op de vingers te tikken, en ze te doen handelen, niet naar hun eigen wil, maar naar dien van hun kiezers.

De partijpers is dan altijd daar, om een interpretatie te vinden, die elken karpelsprong verrechtvaardigt van hen, die in de zeteltjes zitten. Zoo komt het, dat de anti-militaristische kwestie nooit principieel gesteld wordt. Algemeen aanvaardt men, dat er met de wapens moet verdedigd worden. Die stelling geldt als axioma! Geen mensch — of ten minste weinige — denken aan lijdelijk verzet, aan algemeene werkstaking, aan blokkade of economische boycot. Die methodes worden niet ingestudeerd, en ten overstaan van een vraagstuk als dat van oorlog en vrede, waarbij over leven en dood van miljoenen menschen, waarbij over de vruchten van eeuwen beschaving gehandeld wordt, — is toch grondige studie van al de zijden van dit vraagstuk, meer dan geboden!

Dit geschiedt niet!

Het veroveren van een dienstdaagvermindering telt als een anti-militaristische viktorie! Het neerdrücken van een miljoenenstapel ten dienste van militaire doeleinden, heet anti-militarisme!

Het invoeren van Vlaamsche bevelen in sommige eenheden, hier in België, heet anti-militarisme!

En ja, dat is waar.

Telkens de democratie de militaire kaste doet buigen, hoe weinig dan ook, mag er van anti-militarisme gesproken worden, omdat het prestige van het militarisme vooral te danken is aan het schitteren van zijn almacht, in de oogen van de bevolking! Die aktie van dag tot dag mag dus niet verwaarloosd, maar moet met hardnekkigheid volgehouden en uitgestreden worden.

Maar de geest moet breed openstaan! Wij moeten heel het vraagstuk onder de oogen nemen! Wij moeten ons losrukken uit heel de gevestigde traditie! Wij moeten zoeken en logisch durven doordenken! Wij moeten — wij zijn gedwongen, wij, de generatie van

na den oorlog, een nieuwe samenleving op te bouwen, waarover het spook niet waren mag, dat ons voorgeslacht in een mensch-
onteerend torment deed ten ondergaan!

Wij moeten een ideaal dienen! Wij moeten een ideaal eerbiedigen! Wij moeten het kunnen en durven verwezenlijken! Wij de jeugd van heden, samen met wie jong bleven uit de vooroorlogsche periode!

* * *

Lezer, ons opstel is niet volledig. De toekomst alleen vermag het te voleinden. Gij zelf smeedt die toekomst voor U en uwe kinderen. Heeft ons opstel U niet overtuigd, moge het U dan ten minste doen zoeken en zien, want uw verantwoordelijkheid zal groot zijn. Denk om u zelven, denk om allen, die naast en na U leven zullen.

Drukkenij «Hooger-Op» (G. De Meyer) Helmstr. 87, Borgerhout
ANTWERPEN